

**Греко-Католицькі
храми
України**

Фото-карта «Греко-католицькі храми України»

1 – Патріарший собор Воскресіння Христового (м. Київ); 2 – Церква Покрови Пресвятої Богородиці (м. Вінниця); 3 – Каплиця святих верховних апостолів Петра і Павла (Волинська область, м. Нововолинськ); 4 – Церква Покрови Пресвятої Богородиці (м. Дніпро); 5 – Кафедральний собор Покрова Пресвятої Богородиці (м. Донецьк); 6 – Церква Святого рівноапостольного князя Володимира і священномученика Йосафата (Житомирська область, м. Бердичів); 7 – Ужгородський Хрестовоздвиженський кафедральний собор (м. Ужгород); 8 – Церква Різдва Пресвятої Богородиці (Запорізька область, м. Бердянськ); 9 – Кафедральний собор Святого Воскресіння (м. Івано-Франківськ); 10 – Церква Преображення Господнього (Кіровоградська область, Компанієвський район, с. Червоновершка); 11 – Церква Царя Христа (м. Луганськ); 12 – Архікафедральний Собор Святого Юра (м. Львів); 13 – Церква Всіх Святих Українського Народу (Миколаївська область, м. Южноукраїнськ); 14 – Кафедральний храм святого Апостола Андрія Первозванного (м. Одеса); 15 – Каплиця Успіння Пресвятої Богородиці (Полтавська область, м. Кременчук); 16 – Церква святого Володимира (Рівненська область, м. Сарни); 17 – Каплиця Введення в храм Пресвятої Богородиці (Сумська область, Сумський район, с. Сад); 18 – Собор Зарваницької Магері Божої (Тернопільська область, Тербовлянський район, с. Зарваниця); 19 – Храм Покрови Пресвятої Богородиці Свято-Покровського монастиря отців Василян (Харківська область, Харківський район, смт Покотилівка); 20 – Церква святого Володимира Великого (м. Херсон); 21 – Церква Пресвятої Трійці (Хмельницька область, м. Кам'янець-Подільський); 22 – Спасо-Преображенська каплиця (Черкаська область, м. Сміль); 23 – Кафедральний Собор Успіння Пресвятої Богородиці (м. Чернівці); 24 – Церква Різдва Пресвятої Богородиці (Автономна республіка Крим, м. Керч).

ГРЕКО-КАТОЛИЦЬКІ ХРАМИ УКРАЇНИ

Андрій Івченко
канд. геогр. наук,
стар. наук. співроб.
Інституту географії
НАН України,
м. Київ

Греко-католицькі церкви – східні католицькі церкви візантійської літургійної традиції (візантійського або грецького обряду), що стали наслідком епохи Реформації в Європі і переважно з'явилися завдяки церковній унії (об'єднанню частини православної церкви з католицькою церквою); звідси походить їхня інша назва – *уніатські церкви*. Термін *греко-католицькі* дозволяє відрізнити їх від католицьких церков інших традицій, зокрема від римо-католицької церкви (*латинський обряд*), а також від церков вірменського, сирійського та коптійського обрядів. Основними особливостями греко-католиків є визнання: догмату про сходження Святого Духа від Бога-Отця і Бога-Сина; верховенства Папи Римського як видимого глави церкви; догматів про непорочне зачаття, внебовзяття душі і тіла Діви Марії та її широке шанування; догмату про чистилище. Хресне знамення греко-католиків твориться за візантійською (православною) традицією.

У сучасній Україні діють **Українська греко-католицька церква (УГКЦ)** – помісна католицька церква східного обряду (має статус верховного архієпископства), спадкоємиця Руської уніатської церкви, утвореної в Речі Посполитій внаслідок Берестейської унії (1596 рік) між православними Митрополією Київською і всієї Русі Константинопольського патріархату і Католицькою церквою, та **Мукачівська греко-католицька єпархія** – самоврядна (*sui iuris*) церква з числа Русинських греко-католицьких церков, утворена (1771 рік) Римським **Папою Климентом XIV** (1705–1774) за часів Угорського королівства, має автономний статус і підпорядковується безпосередньо Ватикану.

Нині УГКЦ охоплює всю територію України (крім Закарпатської області), маючи (від 2017 року) такий адміністративно-територіальний устрій:

Київська архієпархія – Центральна та Північна Україна (м. Київ, Вінницька, Житомирська, Київська, Черкаська та Чернігівська області; загальна площа – 138 095 км²);

Львівська архієпархія, Самбірсько-Дрогобицька єпархія, Стрийська єпархія та Сокальсько-Жовківська єпархія – Львівська область (21 833 км²);

Мукачівська єпархія – Закарпатська область (площа – 12 753 км²) – поділена на 21 деканат, що входять до трьох округів – Ужгородський архідіяконат (7 деканатів), Мукачівський архідіяконат (8 деканатів), Хустський єпископський вікаріат (6 деканатів);

Тернопільсько-Зборівська архієпархія і Буцацька єпархія – Тернопільська область (13 824 км²);

Івано-Франківська архієпархія і Коломийська єпархія – Івано-Франківська область (13 927 км²);

Кам'янець-Подільська єпархія включає 2 деканати (Хмельницький і Кам'янець-Подільський), охоплюючи Хмельницьку область (20 629 км²), осідок єпископа перебуває в Хмельницькому;

Чернівецька єпархія – Чернівецька область (8097 км²);

Донецький екзархат включає 4 деканати (Донецький, Дніпровський, Краматорський та Запорізький), охоплюючи Донецьку, Запорізьку, Дніпропетровську і Луганську області (112 306 км²);

Харківський екзархат (наймолодший і найменший за кількістю громад) – Харківська, Полтавська та Сумська області (84 000 км²);

Одеський екзархат включає 5 деканатів (Одеський, Миколаївський, Херсонський, Кропивницький, Скадовський), охоплюючи Одеську, Миколаївську, Херсонську і Кіровоградську області (110 948 км²);

Кримський екзархат – Автономна республіка Крим та Севастопольська міська рада з осідком у Сімферополі (26 945 км²);

Луцький (Волинський) екзархат включає 3 деканати (Луцький, Рівненський і Володимир-Волинський), охоплюючи Волинську і Рівненську області (40 300 км²).

Поза кордонами України УГКЦ представлена в:

Польщі – Перемишльсько-Варшавська архієпархія, Вроцлавсько-Гданська єпархія;

Франції – Єпархія Святого Володимира Великого у Парижі, юрисдикція якої поширюється на Францію, країни Бенілюксу та Швейцарію;

Німеччині – Апостольський екзархат у Німеччині та Скандинавії (з юрисдикцією на Німеччину, Данію, Швецію, Фінляндію та Норвегію);

Великій Британії – Лондонська єпархія Пресвятої Родини;

Канаді – Вінніпезька архієпархія, Едмонтонська, Торонтська, Саскатунська та Нью-Вестмінстерська єпархії;

США – Філадельфійська архієпархія, Чиказька, Стемфордська і Пармська єпархії;

Бразилії – Куритибська архієпархія, Прудентопольська єпархія;

Аргентині – Буенос-Айреська єпархія;

Австралії – Мельбурнська єпархія (з юрисдикцією на Австралію, Нову Зеландію та країни Океанії). До того ж громади вірян Української греко-католицької церкви існують у багатьох інших країнах світу.

Українська греко-католицька церква є найбільшою в світі серед понад 20-ти східних католицьких церков за кількістю приходів та вірян (понад 5 млн осіб). У сучасній Україні на-рахується близько 4 тис. офіційно зареєстрованих греко-католицьких громад (майже вчетверо більше, ніж римо-католицьких), що складають понад 11 % християнських громад країни. За часи незалежності кількість греко-католицьких громад зросла майже вдвічі, але вони дуже нерівномірно поширені на державних теренах. Найбільша частина громад (близько 90 %) сконцентрована у межах історичного простору Галичини – у Львівській (1588 громад), Тернопільській (816 громад), Івано-Франківській (700 громад) областях та на Закарпатті (447 громад). Саме на цих історично обумовлених теренах поширення греко-католицизму в Україні переважно зустрічаємо найвеличніші та найдавніші храми. Решта понад трьохсот громад нерівномірно розпорошені по всіх регіонах країни. Найбільша кількість громад розташована в Хмельницькій (65), Донецькій (36) і Херсонській (27) областях, а найменша припадає на Чернігівську (3), Сумську (4) і Луганську (5 громад) області. Переважно вони перебувають в географічно новому для них середовищі, займаючись місіонерством та намагаючись розбудувати перші греко-католицькі храми по всій Україні.

1. Місто Київ

Патріарший собор Воскресіння Христового – головний собор Української греко-католицької церкви, символічно розташований на східному березі Русанівської протоки – відгалуженні головного річища Дніпра у Києві. Побудований за проектом архітектора М.А. Левчука: освячено наріжний камінь (27.10.2002), освячено та встановлено п'ять хрестів со-бору (10.10.2004), відправлено перше богослужіння в підвальній частині собору на свято Богоявлення Господнього (19.01.2006), відбулася перша за роки незалежності єпископська хіротонія (17.06.2009), собор відкритий (27.03.2011) інтронізацією новообраного Верховного архієпископа Української греко-католицької церкви та освячений (18.08.2013) з нагоди 1025-річчя Хрещення Русі. Собор є зразком українського греко-католицького архітектурного модернізму, вміщує до трьох тисяч вірян, його висота становить 60 м (висота купола з хрестом – 64 м), загальна площа складає понад 3200 м², будівельний об'єм – 37,2 тис. м³. Яскравий світлий безмежний простір інтер'єру храму (підкреслений білим кольором внутрішнього оздоблення стін, підлоги, вівтарних споруд – престолу,

жертвенника, архієрейського трону), лаконічно доповнений та розвинутий конструктивною особливістю соборного купола, створеного без опорних споруд та відкриваючого шлях денного світла звідусіль. Собор немов символізує світло найважливішої євангельської події – Воскресіння Христового. Облаштування храму триває досі, відбуваються роботи з облагородження соборної території (площа – 1,72 га). Проводяться оздоблювальні роботи в розташованому поруч триповерховому адміністративному будинку, що разом з собором утворюють Патріарший центр Української греко-католицької церкви.

2. Вінницька область. Місто Вінниця

Церква Покрови Пресвятої Богородиці – єдиний греко-католицький храм обласного центру, побудований на лівому березі річки Південний Буг у Замостянському районі. П'ятикупольна стрімка споруда на високому цоколі створена в притаманному для греко-католицької архітектури незалежної України стилі модернізму. Собор постав на дитячому майданчику у міському прибережному сквері (між річищем Південного Бугу і вулицею Київська) на місці колишнього (1959–1979 рр.) радянського реактивного пасажирського літака Ту-104А, переобладнаного на дитячий кінотеатр (1980–1988 рр.) та демонтованого і утилізованого на початку 1990-х років. Відновленням та формуванням греко-католицької парафіяльної спільноти у Вінниці тоді опікувалися ченці католицького чернечого ордену редemptористів (Згромадження Найсвятішого Избавителя): освячений наріжний камінь під будівництво (30.05.1993), основне будівництво здійснене в 1994–1996 роки, а облаштування храму – до 2015 року.

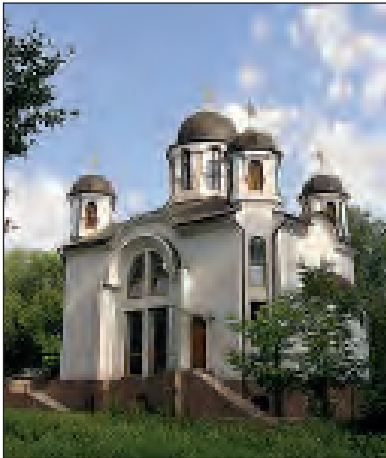
3. Волинська область. Місто Нововолинськ

Каплиця святих верховних апостолів Петра і Павла – діючий храм однойменної парафії Святих верховних апостолів Петра і Павла, зареєстрованої (27.03.2002) в місті Нововолинськ, заснованому на початку 1950-х рр., у зв'язку з розробкою вугільних копалин Львівсько-Волинського кам'яновугільного басейну. Перший рік парафією опікувалися отці василіяни з Володимира-Волинського, а богослужіння відбувалися у пристосованому при-міщенні колишнього бараку на західній околиці міста. Згодом парафіяни отримали земельну ділянку в центральній частині міста, де за підтримки вірян з Галичини та Америки була побудована (2004–2007 рр.) мурована триглава каплиця в притаманному для української (переважно дерев'яної) сільської архітектури стилі. На даний час поруч з каплицею за сприяння вірян, благодійних організацій та єпархій Німеччини триває будівництво парафіяльного храму.

4. Дніпропетровська область. Місто Дніпро

Церква Покрови Пресвятої Богородиці – єдиний діючий греко-католицький храм обласного центру, розташований неподалік центральної частини міста, в районі приватної забудови на правому березі Дніпра. Парафія Покрови Пресвятої Богородиці зареєстрована (19.08.1997) в Жовтневому (нині – Соборний) районі колишнього Дніпропетровська. Діючий храм (освячений 16.10.2011) зовнішньо являє собою одноповерховий приватний будинок з силкатної цегли, сакральну приналежність якого видають церковний булатний купол з хрестом посеред 4-скатного зеленого даху, статуя Діви Марії, христове розп'яття та, мабуть, відсутність паркану. Несподівано великий єдиний внутрішній об'єм храму лаконічно прикрашений двоярусним іконостасом і барвистими розписами склепіння.

5. Донецька область. Місто Донецьк

Кафедральний собор Покрова Пресвятої Богородиці – головний діючий храм Донецького екзархату Київської митрополії, розташований в західній частині столиці Донбасу (Куйбишевський район). Напис на освяченому (23.10.1994) наріжному гранітному камені сповіщає, що: «Тут буде побудований храм «Марія Цариця Вервиці» і духовний комплекс Української Вселенської Церкви». Храм закладений за ініціативи громадянина Німеччини **Йосипа Марії де Вольфа** (1933–2005), який присвятив себе служінню Вселенській церкві і поширенню шанування Пресвятої Діви Марії через молитву Вервиці. Через деякі перешкоди та фінансові труднощі, стратегія будівництва змінилася і на освяченій землі вирішили побудувати храм Покрови Пресвятої Богородиці та консисторію (будівлю керівних органів УГКЦ на сході України). Під час будівництва (1994–2003 рр.), постав 5-верхий органічно-стрімкий храм на високому цоколі, освячений (3.08.2003) патріархом українських греко-католиків у присутності 8 єпископів, значної кількості священства, чернецтва і мирян з усієї України. Нині храм є греко-католицькою святинею на Донеччині і найбільшим регіональним храмом Лівобережної України.

6. Житомирська область. Місто Бердичів

Церква Святого рівноапостольного князя Володимира і священномученика Йосафата – перший діючий греко-католицький храм Житомирщини на правому березі міського ставка на річці Гнилоп'ять в південній частині міста Бердичів. Греко-католицька громада міста була названа на честь Святого **Йосафата** і зареєстрована (28.02.1994) Житомирською обласною адміністрацією як перша громада УГКЦ в регіоні. Служби проводились у приватних будинках членів релігійної громади, в римо-католицькому костелі Святої Варвари та ін. місцях. На наданій (2008 р.) релігійній громаді земельній ділянці споруджена (2012–2014 рр.) дерев'яна каплиця у класичному візантійському стилі з потужним центральним купольним склепінням на 8-гранному барабані та чотирма сигнатурками, освячена (5.10.2014) в ім'я Святого Рівноапостольного князя Володимира і священномученика Йосафата. Первинно, за рішенням (27.04.2012) містобудівної ради Бердичіва, що розглядала ескізний проект нового мурованого (розміром 16×14 м) храму, розрахованого на 250 осіб, дерев'яну капличку мали звести позаду майбутнього храму для служіння на час будівництва.

7. Закарпатська область. Місто Ужгород

Ужгородський Хрестовоздвиженський кафедральний собор – головний храм незалежної Мукачівської греко-католицької єпархії і резиденція мукачівських єпископів, розташований у верхній частині схилу Замкової гори на правому березі річки Уж в центрі Ужгорода. Первинно побудований (1640–1646) з цегли представниками ордену єзуїтів як храм при їхній колегії. З тих пір в інтер'єрах збереглися лише бічні вівтарі центральних каплиць. За імператриці Марії-Терезії (1717–1780) храм був переданий закарпатським уніатам та освячений (15.10.1780) як греко-католицький собор. У XIX ст. собор зазнав трьох значних реконструкцій: первинно дерев'яні дзвіниці перебудовано (1810-ті) на восьмигранні триярусні вежі з курантами та в обох вежах встановлено дзвони; здійснено комплекс робіт (1850-ті) з переробки інтер'єрів (перебудований іконостас у бароковому стилі, розписані склепіння і стіни, на стіни нанесені мармурові арабески, створений величний мальовничий образ «Воздвиження Чесного Хреста Господнього» на стелі храму); реконструйовано парадний фасад собору (1870-ті), що набув сучасного вигляду з неокласичним портиком, увінчаним трикутним фронтоном, з

чотирьох колон коринфського ордеру на високому цоколі, до порталу прибудовано розлогі сходи з червоного мармуру. Після приєднання Закарпаття до складу Української РСР та заборони греко-католицизму в СРСР будівля храму була конфіскована і передана (16.02.1949) православній конфесії, що опікувалася нею до легалізації, відновлення і повернення (10.10.1991) Мукачівській греко-католицькій єпархії.

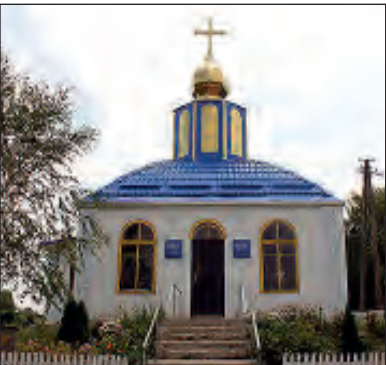
8. Запорозька область. Місто Бердянськ

Церква Різдва Пресвятої Богородиці – перша греко-католицька церква в головному курортному українському місті на узбережжі Азовського моря, розташована в кварталах приватної забудови центральної частини Бердянську. Являє собою мурований хрестовий в плані храм з великим шестиграним центральним куполом та невеличкою дзвіницею над головним входом. Греко-католицька громада в місті існує від 2000 року, нею опікуються (від 2004 р.) отці редемптористи. Наріжний камінь на будову храму освячений 6.08.2017; новоз-будовану церкву освячено і урочисто відкрито 21.09.2018 на свято Різдва Пресвятої Богородиці за участі понад двох десятків греко-католицьких священників, будівельників і багатьох жертводавців з місцевої громади і парафій, якими опікуються редемптористи у містах Західної України (Львові, Тернополі та Новояворівську).

9. Івано-Франківська область. Місто Івано-Франківськ

Кафедральний собор Святого Воскресіння – колишній єзуїтський костел і головний храм Івано-Франківської архієпархії Української греко-католицької церкви розташований в центрі міста. Первинно побудований (1720–1729) отцями-єзуїтами, але через помилки в проектуванні повністю перебудований (1753–1763, архітектори *С. Потоцький, К. Дальке*) у стилі австро-баварського бароко з елементами класицизму. В храмі три нави (головна і дві бічних), багатий декор інтер'єру доповнювала барочна скульптура головного вівтаря, де перебували фігури янголів, святих та апостолів. Після скасування ордену єзуїтів на землях *Габсбургів* (1773) храм довгий час занепадав, доки не був переданий (1849) греко-католицькій громаді Станіславова зі статусом парафіяльної церкви, а по заснуванню Станіславівської греко-католицької єпархії (1885) набув статусу кафедрального собору. Понад рік (1899–1900) єпископом Станіславівським служив майбутній митрополит *Андрей Шептицький* (1865–1944), стараннями якого в соборі було встановлено п'ятирусний іконостас та виконаний на-стінний розпис храму (художники *А.І. Манастирський, М.Д. Сосенко*). За часів радянської влади Українська греко-католицька церква була скасована, храм втратив статус собору, повернутий громаді (28.01.1990).

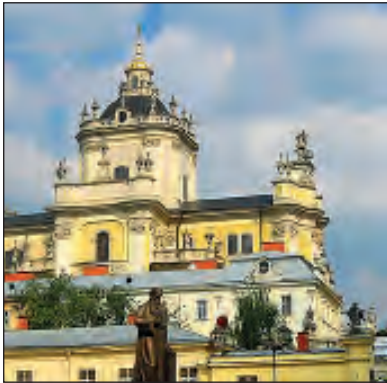
10. Кіровоградська область, Компаніївський район, с Червоновершка

Церква Преображення Господнього – єдиний греко-католицький храм в Кіровоградській області, розташований у великому селі (1100 мешканців) за 30 км на південь від обласного центру Кропивницький. Місцева греко-католицька релігійна громада (парафія) Преображення Господнього зареєстрована 25.07.2007 р. в сільському мурованому квадратному в плані тривіконному будинку, розташованому в оточенні ставків на загачених річищах верхів'їв річки Сугоклія (правій притоки Інгулу). Сакральне значення парафіяльного храму засвідчує шестиграний барабан, встановлений в центрі блакитного даху та увінчаний булат-ним куполом з чотирикінцевим хрестом.

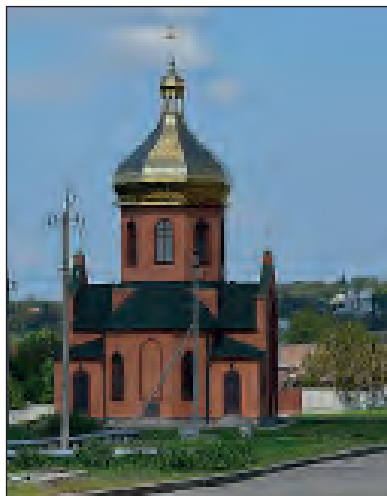
11. Луганська область. Місто Луганськ

Церква Царя Христа – єдиний греко-католицький храм в обласному центрі, розташований у межах Молодіжного кварталу серед приватної забудови в східній частині Луганська. Греко-католицька міська парафія Царя Христа зареєстрована (20.08.1992) в столиці найбільш східної області України. Громада придбала приватний будинок (2000 р.) для облаштування храму. На перебудованій церкві Царя Христа (площею бл. 200 м²) встановлений купол (2010 рік) освячений папським нунцієм. Найважливішою подією в житті парафії став особистий візит (травень 2012 р.) новообраного предстоятеля Української греко-католицької церкви верховного архієпископа Києво-Галицького *Святослава (Шевчука)*, який в період свого світського життя, будучи випускником медучилища, відслужив (наприкінці 1980-х рр.) фельдшером дворічну строкову службу в Радянській армії в окремому батальйоні аеродромного обслуговування Луганського вищого військового авіаційного училища.

12. Львівська область. Місто Львів

Архікафедральний Собор Святого Юра – головний собор Галицької митрополії УГКЦ і головна греко-католицька святиня України до побудови Патріаршого собору Воскресіння Христового в Києві. Займає вершину Староюрської гори, де з в княжих часів (XIII ст.) був православний дерев'яний храм і оборонний монастир. Святоюрський собор, споруджений (1744–1772 рр., архітектори **Б. Меретин**, **С. Фесінгер**) на замовлення греко-католиків, являє собою класичний зразок барокової архітектури, прикрашений скульптурами **Й. Пінзеля** (на фасаді), **С. Фесінгера** та **М. Філевича** (в інтер'єрі) і з часу спорудження належав уніатському ордену василіян. Ансамбль монастиря доповнюють розташовані навпроти собору митрополіччі палати (1772 р., архітектор **К. Фесінгер**), оточуючі їх капітульні будинки (XIX ст.), огорожа з двома брамами (1765) в стилі рококо, що замикають подвір'я перед собором, прикрашені алегоричними постатями з символами Віри і Надії та Церкви Риму і Греції, дзвіниця (1865) та сад собору Святого Юра. Згодом василіянський монастир перетворився (1816) на резиденцію греко-католицького архієпископа. У повоєнні часи собором опікувалася (1946–1990) Російська православна церква, а у квітні 1991 р. в палати митрополита на Староюрській горі повернувся глава Української греко-католицької церкви. Собор Святого Юра разом із ансамблем історичного центру Львова (площа – 1,2 км²) належить від 1998 року до Світової спадщини ЮНЕСКО.

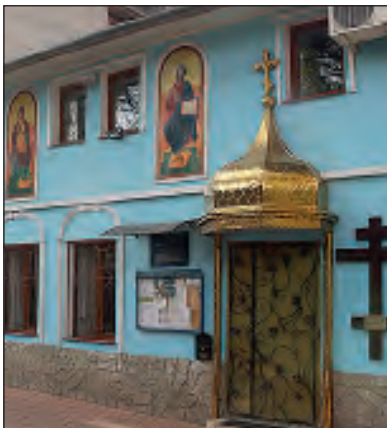

13. Миколаївська область. Місто Южноукраїнськ

Церква Всіх Святих Українського Народу – перший греко-католицький храм на Миколаївщині, побудований на околиці 4-го мікрорайону в західній частині міста енергетиків Південноукраїнської АЕС на схилі долини річки Південний Буг. Релігійна громада (парафія) Української греко-католицької церкви зареєстрована (28.10.2005) зусиллями вірян міста, на квартирі яких була відправлена (08.01.2007) перша літургія. За сприяння міської влади громада отримала (29.06.2008) земельну ділянку площею 0,28 га під будівництво храму, освячено (2.05.2009) наріжний камінь (гранітна плита) храму «Всіх Святих Українського Народу». На свято Всіх Святих Українського народу, що за рішенням Синоду єпископів УГКЦ святкується у четверту неділю після Зіслання Святого Духа, глава УГКЦ **Святослав** під час архієрейської літургії освятив (24.06.2018) новозбудований з червоної цегли хрестовий в плані з однією великою банею на потужному восьмигранному барабані дво-поверховий храм в Южноукраїнську.

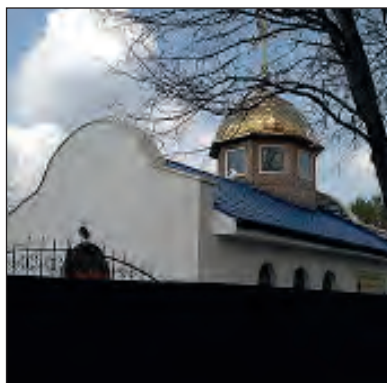
14. Одеська область. Місто Одеса

Кафедральний храм святого Апостола Андрія Первозванного – церква, що виконує функції кафедрального собору Одеського екзархату Української греко-католицької церкви, заснованого (28.07.2003) рішенням Синоду УГКЦ (як Одесько-Кримський екзархат) шляхом його виділення з архієпископського екзархату Києва – Вишгорода (нині – архієпархія Києва). Для заснованої в місті парафії Святого апостола Андрія Первозванного було придбано давній двоповерховий будинок з вапняку-ракушняка в центрі міста, де відкрито храм-каплицю Святого Апостола Андрія, згодом оздоблену іконостасом. Предстоятель Української греко-католицької церкви і 1-й верховний архієпископ Києво-Галицький **Любомир Гузар** (1933–2017) освятив в Одесі (11.12.2005) храм Святого Андрія Первозванного, що став кафедральним собором Одесько-Кримського екзархату. За нового предстоятеля Української греко-католицької церкви Одесько-Кримський екзархат був розділений (13.02.2014) на Одеський і Кримський екзархати.

15. Полтавська область. Місто Кременчук

Каплиця Успіння Пресвятої Богородиці – єдиний греко-католицький храм міста Кременчука розташований на присадібній ділянці серед приватної забудови в центральній частині міста (Автозаводський район) неподалік від залізничного вокзалу. Громада (парафія) Воскресіння Христового зареєстрована 21.04.2006 р., перші кілька років богослужіння відбувалися в одній з кімнат купленого на кошти жертводавців парафіяльного будинку, де мешкав священник з родиною. Будівництво одноповерхової каплиці з силікатних блоків розпочато в 2013 р., перша свята літургія в храмі відслужена (13.04.2014) на Вербну неділю, а по завершенню будівництва і всіх внутрішніх робіт каплицю, збудовану на честь Успіння Пресвятої Богородиці, було урочисто освячено (2016 р.) харківським екзархом за участі чисельного духовенства і вірян.

16. Рівненська область. Місто Сарни

Церква святого Володимира – храм однієї з перших греко-католицьких громад (парафій) Святого Володимира Великого, відновлених і зареєстрованих (24.12.1991) після скасування УГКЦ в 1946 р. на теренах Волині та Полісся. Довгі роки парафіяни для своїх бого-служб орендували каплицю у римо-католицької спільноти міста. Після завершення довгого процесу виділення земельної ділянки (2003 р.) для потреб храму (загальною площею 0,42 га.), виготовлення і затвердження проекту храму в модерновому поліському стилі і прове-дення активних робіт з будівництва (2004–2006 рр.) святині у новозбудованому храмі відбулася перша (25.11.2006) божественна літургія. Згодом (протягом 2007–2010 рр.) було завершено внутрішні роботи в храмі, облаштовано хори і дзвіницю та впорядковано територію навколо церкви.

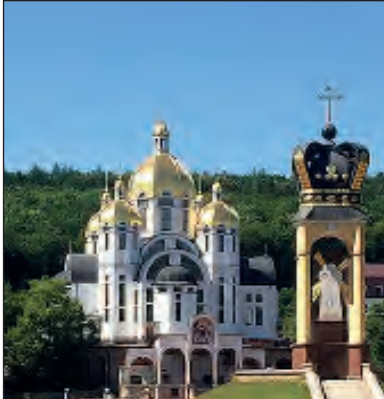
17. Сумська область. Сумський район, с. Сад

Каплиця Введення в храм Пресвятої Богородиці – перший і єдиний греко-католицький храм на теренах Сумщини, розташований на південно-західному кордоні обла-сного центру серед сільських садибних переважно незабудованих ділянок, що використовуються під городи. Парафія Введення в храм Пресвятої Богородиці зареєстрована (30.03.2006) у Сумах і багато років не мала місця для молитви, винаймаючи для богослужб номери го-телів і квартири. Згодом за допомогою жертводавців парафіяни спромоглися придбати земе-льну ділянку, і була побудо-вана дерев'яна каплиця. Урочисте освячення каплиці, престолу та іконостасу сим-волічно відбулося (4.12.2016) на день свята Введення у храм Пресвятої Діви Марії (одного з великих християнських богородичних свят, встановленого на честь події приведення пресвятої Богородиці своїми батьками в Єрусалимський храм для по-святи Богу) за участі священників Харківського екзархату, сестер монахинь, пред-ставників інших конфесій і місцевої влади.

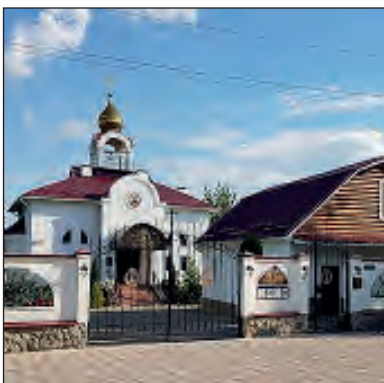
18. Тернопільська область. Тербовлянський район, с. Зарваниця

Собор Зарваницької Матері Божої – центральний храм Марійського (присвя-ченого Діви Марії – Пресвятій Богородиці) всесвітнього відпустового духовного центру (один з два-дцятьох найвідоміших у католицькому світі) – найбільша по-дільська святиня Української греко-католицької церкви. Збудований (архітектори **М.М. Нетриб'як, А.І. Водоп'ян**) до 2000-ліття Різдва Христового біля цілющого джерела на правому березі річки Стрипа (ліва притока Дністра), на північно-захід-ній околиці села Зарваниця по-під горою, вкритою хвойно-листяним лісом. Будів-ля собору, поєднуючи сучасні архітектурні символи з традиціями давньоукраїн-ської архітектури, являє собою синтез центрально-банної круглої та багатокут-ної споруди, хрестовокупольної, п'ятибанної та однонавної без стовпів. У центральній частині собору в інтер'єрі (висота до центру купола становить 28 м) консолі несуть систему склепінь і купол на восьмигранному барабані, завершений банею. Над приміщеннями, при-лягаючими до внутрішніх куполів хреста, розміщені 4 малі бані; центральний купол позоло-чений, чотири менші вкриті міддю. У цоколі собо-ру розміщена нижня церква з двома капли-цями, що, як і верхня церква, має вихід на тераси. Першу архіерейську літургію і освячення собору Зарваницької Матері Божої здійснив (22.07.2002) глава Української греко-католицької церкви кардинал **Любомир Гузар** (1933–2017).

19. Харківська область. Харківський район, смт Покотилівка

Храм Покрови Пресвятої Богородиці Свято-Покровського монастиря отців Василіян – найбільша діюча греко-католицька церква Харківської області, розта-шована на території чоловічого монастиря в південній частині селища Покотилівка – південно-західного супутника міста Харкова. Монастир заснований (23.09.1996) декретом предстоятеля Української греко-католицької церкви з метою поширення божого слова серед вірян східної України, Придбана сучасна ділянка неподалік від селищної залізничної станції, де побудована (2000–2002, за проектом **Ю.П. Сто-ляревського**) церква Покрови Пресвятої Богородиці, розрахована на 200 осіб. Державним комітетом України у справах національностей та релігій зареєст-рований (05.02.2010) статут Монастиря Покрови Пресвятої Богородиці. Відбулася (2011 рік) повна реставрація храму та оновлення інтер'єрів і церковної атрибутики. Харків-ський екзарх надав (2015 рік) монастирю статус відпустового місця.

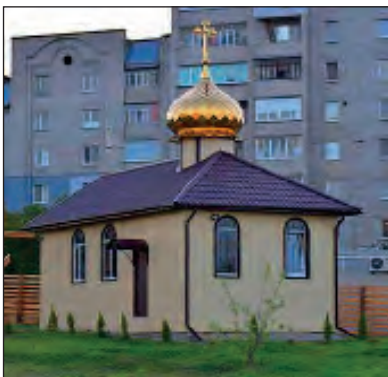
20. Херсонська область. Місто Херсон

Церква святого Володимира Великого – головний храм монастиря святого Володимира Великого провінції отців Василіян найсвятішого спасителя в Україні, розташований на північно-східній околиці обласного центру. Члени парафії УГКЦ, зареєстрованої (20.09.1991) в Херсоні, звернулася (1993) з проханням до отців Василіян про душпастирську опіку, а місцева влада виділила (1994) громаді земельну ділянку (частина колишнього аеродрому – 1,3 га) для будівництва монастирського комплексу. Покладено наріжний камінь (26.07.2009) монастиря Святого Володимира Великого та хрести та бані (6.12.2011) нового храму святого Володимира Великого, встановлено (29.03.2012) п'ять церковних бань та хрестів. Відбулося (2.05.2015) архієрейська літургія та освячення храму Святого Володимира, яке урочисто здійснив глава Української греко-католицької церкви у присутності духовенства, представників інших конфесій, керівництва міста та регіону і численних вірян.

21. Хмельницька область. Місто Кам'янець-Подільський

Церква Пресвятої Трійці – історичний парафіяльний греко-католицький храм Василіянського монастиря, розташований в Старому місті Кам'янець-Подільського біля Новопланового мосту. Перша письмова згадка про храм відноситься до 1582 року. Під владою Османської Порти (1672–1699) церкву було перетворено на мечеть, потім тут був Василіянський монастир (1722–1795), православна церква, розібрана (1935) за часів боротьби радянського уряду із релігією. Кардинал **Любомир Гузар** благословив заснування Василіянського монастиря (23.09.1996) і резиденції (27.07.1998), були проведені розкопки і дослідження фундаментів храму, відбудований храм Пресвятої Трійці (2005–2010, архітектор **В. Бевз**). Освячення відновленого храму відбулося (10.07.2010) за участі правлячого єпископа Тернопільсько-Зборівського, єпископа Кам'янець-Подільського і близько 30-и священників та численних вірян, невдовзі (17.08.2010) василіянській монастирській церкві Пресвятої Трійці було надано статус парафіяльної.

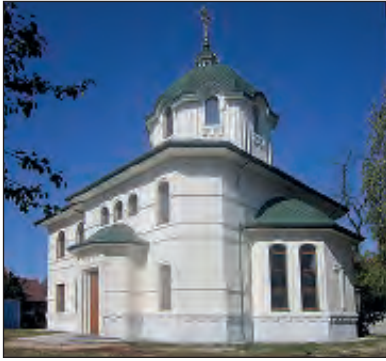
22. Черкаська область. Місто Сміла

Спасо-Преображенська каплиця – перший греко-католицький храм у Черкаській області, побудований на лівому березі річки Тясмин в південній частині міста. Міська громада (парафія) Святих апостолів Петра і Павла зареєстрована (03.12.2012) і попервах для проведення богослужінь орендувала приміщення на території колишньої туберкульозної стаціонарної лікарні. Після виділення (17.09.2015) земельної ділянки (площею 0,45 га) встановлено хрест на місці поряд з будівництвом майбутньої церкви. Досліджуючи історію міста Сміла парафіяни дійшли згоди щодо освячення майбутнього храму на честь Преображення Господнього. Будівництво та облаштування нової каплиці тривало понад року, а першу архієрейську божественну літургію і урочисте освячення нового храму Української греко-католицької церкви очолив (3.12.2017) єпископ-помічник Київської архієпархії.

23. Чернівецька область. Місто Чернівці

Кафедральний Собор Успіння Пресвятої Богородиці – головний храм Чернівецької єпархії УГКЦ, розташований в центральній частині міста. Наріжний камінь фундаменту церкви освячений (1.05.1820) майже два століття тому, а за рік (10.06.1821) новозбудований храм у стилі ампір, названий на честь святих Петра і Павла, отримав благословення і почав офіційно функціонувати. За століття храм був суттєво розширений, фактично до первинної церкви зі сходу (з вівтарної частини) добудований (1930–1936, архітектори **Й. Легнер, В.С. Залозецький**) значний об'єм з п'ятьма банями в стилі українського бароко; від 1937 року храм стали називати Собором Успіння Пресвятої Богородиці. У повоєнний час собор переданий (1946) у підпорядкування православної церкви, а згодом перетворений (1961) на промисловий склад. Богослужіння греко-католиків спочатку було відновлено (8.01.1990) перед зачиненими дверима храму, відбулося офіційне відкриття (6.10.1991) собору Успіння Пресвятої Богородиці, що набув статусу кафедрального собору (12.09.2017) з утворенням Чернівецької єпархії Української греко-католицької церкви.

24. Чернігівська область. Місто Чернігів

Церква Різдва Пресвятої Богородиці – перша і єдина церква Української греко-католицької церкви у Чернігові та області, розташована на території жіночого монастиря сестер редемптористок (Згромадження сестер місіонерок Найсвятішого Ізбавителя) в центральній частині міста. Будівництво монастиря розпочалося восени 2011 року, а у квітні 2012 року єпископ-помічник Київської архієпархії освятив фундамент та наріжний камінь церкви. Чин освячення новозбудованої церкви та монастиря здійснив (24.04.2014) глава Української греко-католицької церкви, іконостас храму освятив (19.10.2015) єпископ-помічник Київської архієпархії, а освячення престолу в храмі Різдва Пресвятої Богородиці відбулося (21.10.2018) у день пам'яті Святих Отців VII Вселенського Собору. У храмі збираються віряни чернігівської греко-католицької парафії Святих апостолів Петра і Павла (zareestrovanoї у 1992 році), богослужіння яких до побудови храму відбувалися у приватному будинку, де мешкають отці редемптористи.

25. Автономна Республіка Крим. Місто Євпаторія

Церква Рівноапостольних князя Володимира і княгині Ольги – єдиний греко-католицький храм на сході Кримського півострова, розташований на узліссі ландшафтного парку «Казенний сад» у західній частині міста неподалік від залізничної станції Керч. Парафія Рівноапостольних князя Володимира та княгині Ольги зареєстрована (30.08.2004) викон-комом Керченської міськради, довгий час (2006–2010 рр.) богослужіння відправлялися в римо-католицькому храмі в центрі міста. Члени громади зневірившись добитися у місцевої влади земельної ділянки для будівництва свого храму, через аукціон придбали недобудований одноповерховий на високому цоколі панельний будинок (площею 130 м²). Протягом року, завдяки пожертвам, недобудова мала підлогу, двері, вінка, була вкрита дахом, прикрашеним куполом з хрестом. Перша служба в новому храмі відбулася (19.12.2010) на свято св. Миколи Чудотворця, а освячений храм (16.01.2011) Одесько-Кримським екзархом. Після прийняття Республіки Крим в Російську Федерацію (21.03.2014) на загальних парафіяльних зборах було прийнято рішення залишатися вірними Папі Римському, Кримському екзархату Української греко-католицької церкви і призначеним ним священникам-настоятелям. ■

Стаття «Греко-католицькі храми України» є продовженням циклу науково-популярних статей *Андрія Івченка* про культові релігійні споруди на території України (див. «Православні храми України» в № 4 і «Римо-католицькі храми України» в № 6 журналу «Світогляд» за 2018 р. та «Синагоги України» в № 3 за 2019 р.)